

Yunus Emre Divanında Ay ve Güneş

Yılmaz KAVAL

Munzur Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü; yilmazkaval@munzur.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5598-0670

Özet

Yunus Emre, tekke tasavvuf edebiyatının en önemli temsilcileri arasında yer almaktadır. On üçüncü yüzyılın sonları ve on dördüncü yüzyılın başlarında yaşadığı kabul edilmektedir. Hayatı hakkında kesin bilgilere sahip olmadığımız Yunus Emre'nin doğum yeri de kesin olarak bilinmemektedir. Hacı Bektaş Veli'nin yönlendirmesi ile Taptuk Emre'nin yanına yerleşen Yunus Emre'nin Taptuk Emre dergahına kırk yıl boyunca odun taşıdığı rivayet edilmektedir. Yaşadığı çağ, Anadolu insanının Moğol istilalarından bunaldığı bir dönemdir. Zor durumda olan Anadolu insanına umut veren iyimser şiirler yazar. Sade bir Türkçe ile şiirler dile getiren Yunus Emre, bu sayede herkes tarafından benimsenmiştir. Yaratılan her şeyi yaratandan ötürü seven Yunus Emre'nin şiirlerinde Allah sevgisini yoğun bir şekilde görmekteyiz. Yunus Emre'nin tasavvuf ağırlıklı şiirlerinde kullandığı kavramlar arasında ay ve güneş önemli bir yer tutmaktadır. Ay ve güneşi sadece bir gök cismi olarak görmeyen Yunus Emre, ay ve güneşi bazen Tanrı'nın nuru olarak kabul ederken bazen de Hz. Muhammed ile ilişkilendirmektedir. Tanrı'nın, güneş ve ay nurunu koşulsuz bir şekilde yeryüzüne evrenin gözbebeği olan insan için yağdırdığını ifade etmektedir. Tanrı ile olan ilişkisini de güneş ve bulut ile simgeleyen Yunus'a göre güneş, Tanrı'nın nuru olup her daim kalıcıdır buna karşın bulut ise geçici olup güneş karşısında yok olmaya mahkumdur. Sonsuz nurun kaynağının Tanrı olduğunu ifade eden Yunus Emre, geceyi aydınlatan ayın ışığının kaynağını da yine Tanrı'nın nuruna bağlamaktadır. Edebiyatta güzellik sembolü olarak dolunay çok sık kullanılır. Yunus Emre'de şiirlerinde ayın dolun halini Hz. Muhammed'in yüzüne, hilal halini ise kaşlarına benzetir. Bu çalışmada Yunus Emre'nin şiirlerinin yer aldığı divan adlı eserde güneş ve ay ile ilgili beyitler detaylı bir şekilde incelenip yorumlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yunus Emre, divan, ay, güneş, bulut, nur

Moon and Sun in the Divan of Yunus Emre

Abstract

Yunus Emre is among the most important representatives of tekke Sufi literature. It is considered to have lived in the late thirteenth century and early fourteenth century. The birth place of Yunus Emre, whose life we do not have certain information about, is also unknown. It is rumored that Yunus Emre, who settled next to Taptuk Emre with the guidance of Hacı Bektaş Veli, carried wood to Taptuk Emre dervish for forty years. The age he lived is a period when the Anatolian people were over whelmed by the Mongolian invasions. He writes optimistic poems that give hope to the Anatolian people in a difficult situation. Expressing poems in plain Turkish, Yunus Emre has been adopted by everyone in this way. We see the love of God intensely in the poems of Yunus Emre, who loves everything that is created because of the creator. Moon and sun have an important place among the concepts used by Yunus Emre in his poems based on Sufism. Yunus Emre, who does not see the moon and the sun as just a celestial body, sometimes accepts the moon and sun as the light of God and sometimes associates it with the Prophet Muhammad. It states that God unconditionally rains the sun and moonlight on the earth for man, the pupil of the universe according to Yunus, who symbolizes his relationship with God with the sun and the cloud, the sun is the light of God and is always permanent, whereas the cloud is temporary and doomed to disappear in the face of the sun. Expressing that the source of eternal light is God, Yunus Emre states that he is the source of the light of the moon that illuminates the night. The full moon is often used as a symbol of beauty in literature. Yunus Emre, in his poems, the full moon of the moon Hz. He likens Muhammad's face and the crescent shape to his eye brows Yunus Emre expresses the invisible based on two concepts that are visible, such as the moon and the sun. In this study, couplets related to the sun and the moon in the work called Divan, in which Yunus Emre's poems are included, will be analyzed and interpreted.

Key words: Yunus Emre, Divan, moon, sun, cloud, light.

1 Giriş

Hayatı hakkında kesin bilgilere sahip olmadığımız mutasavvıf Yunus Emre'nin XIII. yüzyılda yaşadığı kabul edilmektedir. Onun hakkında sahip olduğumuz bilgiler şiirlerinden çıkan yorumlara dayanmaktadır. (Güzel-Torun, 2003: 375).

"Yunusun doğum yeri hakkında bilgimiz de yetersizdir. Ancak Hacı Bektaş Velayet-namesi'nde Yunus'un Sivrihisar'ın Şarköyü'nde doğduğu kayıtlıdır." (Güzel, 2015: 427)

Kaynaklarda Hacı Bektaş Veli'nin yönlendirmesi ile Taptuk Emre'nin müridi olduğu anlatılmaktadır. (Çubukçu: 1971: 1) Yunus Emre XIII. yüzyılda verdiği olgun ve zengin örneklerle Tekke-tasavvuf şiirini zirveye taşımıştır. (Akarpınar-Arslan, 2014: 374) Yunus Emre şiirlerinde Kul Yunus, Aşık Yunus ve Yunus Emrem isimlerini kullanan gezgin bir dervıştır. (Köprülü, 1976: 261)

“Anadolu'nun neresinde doğmuş, ne iş görmüş, kimlerle görüşmüş ve nerede ölmüş olursa olsun, Yunus Emre Türk dili ile eserler veren tasavvuf edebiyatının ilk büyük şairidir. Yunus, gerek geniş halk kütlelerine seslenen Türkçe söyleyişleri, gerek halk içinde yarattığı derin ve devamlı tesir dolayısıyla de bir halk şairidir.” (Banarlı, 1983: 330)

“Yunus emre XIII. yüzyılda Anadolu'da yeni bir edebiyat dilinin (Batı Türkçesi yazı dilinin) doğuşunda en mühim rolü oynayanlardan biridir. Eski Anadolu Türkçesi denilen bu devrenin en büyük temsilcilerinden olan şairimiz, dilimizi son derece güzel kullanıp işleyen, geliştiren büyük bir sanatkardır.” (Timurtaş, 1989: II)

Anadolu insanının gönül dünyasında taht kuran Yunus Emre'nin mezarının pek çok yerde olduğu söylene de genel kanı Eskişehir Şar Köy olduğu yönündedir. (Çubukçu: 1971: 1-2) Yunus Emre'nin Divan ve Risaletü'n- Nushiyye adlı iki eseri vardır.

Yunus Emre Divan adlı eserinde ay ve güneş kavramlarını çok sık kullanmaktadır. Ay ve güneş, insanoğlunun kültür ve inanç dünyasını derinden etkilemiştir. İlk insan topluluklarından itibaren ay ve güneş, bazen tanrı bazen de tanrısal bir güç olarak kabul edilmiştir.

Mezopotamya tanrıları arasında ay tanrısı Nanna, güneş tanrısı ise Utu olarak geçmektedir. Verimliliği, bolluğu ve bereketi simgeleyen Venüsün babası ay tanrısı Nanna, erkek kardeşi ise güneş tanrısı Utu olarak kabul edilmektedir. (Eliade- Couliano: 2018: 250)

Zerdüşt inancında güneş, Tanrı Ahura Mazda'nın göklerdeki görünen şekli olarak kabul edilir. (Foltz, 2006: 45) Yunan mitolojisinde Helios (Güneş), Selene (Ay) tanrısı olarak bilinir (Erhat, 1996: 127) Mısır mitolojisine göre dünyanın ilk yaratıcısı ve Mısırın ilk kralı Re'dir. Re aynı zamanda güneş tanrı olarak kabul edilmiştir. (Hooke, 1993: 72)

Hintlilerin zaman ile ilgili inanışlarına göre güneş, en yüksek noktaya çıktıktan sonra ne doğacak ne de batacaktır. İşte o vakit zamandan çıkış meydana gelecektir. (Eliade,2018:87) Yoga felsefesine göre soluk alma günü, yani güneşi; soluk verme ise geceyi, yani ayı temsil etmektedir. Yoga yapan kişi bu sayede kozmik zaman ile bütünleşir ve zamanı yaşar. (Eliade, 2018: 101)

Şamanizm'de Şaman, kozmik ağaca tırmanarak göğe çıkmayı temsil eder. Şamanın tırmandığı kozmik ağacın üzerine 7 ve 9 kertik açılır. Bu kertikler göğün katlarını simgeler. Üzerine 7 ve 9 kertik açılan ağaca tırmanan Şaman, altıncı katta aya, yedinci katta güneşe saygı sunmaktadır. (Eliade, 2018: 56)

Anadolu'da güneş ile ilgili pek çok inanış mevcuttur. Var olan inanışların genelinde ay erkek, güneş ise kız olarak kabul edilmektedir. (Boratav, 2016: 21-25)

Halk edebiyatı ürünlerinde çok sık işlenen güneş, daha çok “gün” olarak ifade edilmektedir. (Albayrak, 2010:226)

“Gün olaydı tan olaydı

Gittiğim yer Van olaydı

Yattığım yer han olaydı

Gün dolandı dağı taşı

Dinmiyor gözümün yaşı” (Albayrak, 2010: 226)

Alevi Bektaşî şiirinde güneş çok sık işlenen bir tema olup Hz. Ali'nin yüzü olarak kabul edilmektedir.

“Bir kişi pirimin yüzünü görse

Ay ile gün yüzün görmüş gibidir

Eğilse ayağına yüzünü sürse

Yetmiş kez Kabe'ye varmış gibidir” (Özmen, 1998: 392)

2 Yöntem

Yunus Emre'nin Divan adlı eserinde ay ve güneş ile ilgili beyitlerin seçilip yorumlandığı bu çalışma nitel bir çalışmadır. Nitel araştırmalarda derine gidilerek, yüzeyin altındakileri çıkarmak esastır.” (Kuş, 2009: 78). Bu çalışmada da Yunus Emre'nin şiirlerinde ay ve güneş ile ilgili bölümlerde derine inilerek dervişin sembolik manada anlatmak istediği anlamlar ortaya çıkarılacaktır. Bu çalışmamızda ay ve güneş ile ilgili beyitler, Mustafa Tatçı'nın hazırladığı Yunus Emre Divânı ve Risâletü'n-Nushiyye adlı eserden alınmıştır.

3 Bulgular

3.1 Yunus Emre Divan'ında Ay ve Güneş

Ay ve güneş, Yunus Emre'nin şiirlerinde çok sık kullandığı kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Eydürsin kim gözüm görür da'vîyima'nîye irür

Gündüz güneş şu'le virür gice yanan çerâk nedür” (37/6)

Diyorsun ki gözüm görür ve varlık dünyasını çözebilir. Gündüz güneş ışık verir ortalığı aydınlatır peki gece yanan çırının anlamı nedir?

Yunus için bu dünya, Tanrı'nın kendi güzelliğini görmek için yarattığı bir tecelliler dünyasıdır. Baktığı her varlığı, bu nazarla görür. “Aşkın âşıklar öldürür/Aşk denizine daldırır/tecellî ile doldurur/Bana seni gerek seni” (Güzel-Tatçı, 1991:114) derken âşık'ın tüm varlıkta tanrının tecellisini seyretmesini derin bir lirizmle anlatır. Onun gözünde her varlık, Allah'ın nurunu yansıtır. Gözün gördüğü zahirdir, bu dünyadır. Gönül, Tanrı'ya giden kapının açıldığı tek makamdır. Fakat gözün gördüğünü eğirip şekillendirmesi gereken, gönüldür.

Bu dünyaya açılan bir pencere olan göz yok olmaya, sürekli değişmeye mahkûm olan çocuklar alemini görebilir. Bu, varlığın algılanması için fiziksel bir sınırdır. Asıl olana kavuşmak yani sevgiliyle vuslat için ummana dalmak ve kalp gözünün açık olması gerekir. Ancak terk-i dünya hatta son aşamada terk-i terk ile "mana alemi"nin kapıları açılır.

Tanrı'yı bulma yolunda olan derviş, realitenin sığılından bilincini koparma derindedir. "Bize dîdar gerek dünya gerekmez/bize mâni gerek dava gerekmez" (Güzel-Tatçı, 1991:178) derken dünya ve dava sözcükleriyle kastettiği, kesret alemidir. Yunus, bu dünyayı gören gözü kapatıp dosta/didara/yâre kavuşabilmek için sürekli bir yakarı halindedir. Güneş, dünyayı aydınlatan ve ısıtan bir kaynak olarak her devirde insanoğlu için büyüleyici bir varlık olagelmıştır. Varlık dünyasını aydınlatmasıyla, realiteyi gözler önüne serer. Geceyi aydınlatan çırağ yani ay ise nesnenin fiziksel görüşle algılanmadığı gecenin örtülü anlamını çözmek için bir semboldür. Varlık alemi silen gece, insanı iç alemine yolculuğa çıkarır. Bu yolculuk kesretten vahdete doğru yolu sembolize edilebilir. Şu durumda gündüz vakti şule veren güneş de gece yanan bir çıraya benzetilen ay da aslında Tanrı'nın nurunu yansıtan iki göksel varlıktır. Yunus, cümle mahlukatta gördüğü Tanrı nurunu, ay ve güneşte de görür.

"Şu'le bize aydan degül 'ışk eri bu soydan degül

Rızkumuz bu evden degül deryâ-yı 'ummândan gelür" (42/5)

Işık bize aydan değil, aşk eri insan soyundan değil. Rızkımız bu dünyadan değil, sonsuzluk deryası olan yaratandan gelir.

Yunus'un gözünde Tanrı, sonsuz nurun kaynağıdır. Gönlünü derviş eylemiş aşk erleri, güneş ve ay gibi nur odakları, Tanrı'nın nurunu yansıtan araçlar olarak algılanmalıdır. Dünya malına tamah eden ve gözün gördüğünün ötesini göremeyerek varlık aleminde boğulan kişi, aşk ehli değildir. O nedenle Yunus, "ölen hayvan olur/ aşıklar ölmez." derken aşğın gönlünde barınan ummandan kopmuş katreyi kasteder.

Yunus'a göre aşk ehli, Tanrı'ya ait olduğunu bilir ve gönlünü Tanrı'nın evi kılar. Yana döne Allah aşkını arayan Yunus, vuslatı her şeyden çok ister. Aşk, onun tek yol göstericisidir. Bu uğurda benliğinden, dünyanın görünen yüzünden vazgeçer. Böyle bakıldığında "ev" bu dünyadır ve geçicidir. Oysa Yunus, bırakalım bu dünyayı, cennet vaatlerinden bile çoktan vazgeçmiş olduğunu şu dizelerle anlatır: "Cennet cennet dedikleri/bir ev ile birkaç huri/ isteyene ver onları /bana seni gerek seni." (Güzel-Tatçı, 1991:115).

O, bütün eşyayı ve tabiatı, basit ve zahiri bir görüntü perdesinin arkasında yatan derin bir anlam ve varlık amacı taşıyan Tanrı'nın tecelliler denizi olarak okur. Bu anlamda "Deryâ-yı umman", sır perdesinin ardındaki tek gerçek, sonsuz ve kapsayıcı sevgi, görünen zahir dünyanın ötesindeki "asl" dır. Yaratıcının kudretidir.

"Ol dostıla benüm işüm bulıdıla güneşleyin

Bir dem hicâbı sürülür bir dem nikâb başa gelür" (73/7)

Benim o dostla ilişkim bulutla güneş gibidir. Bazen utangaç hali belirir bazen de başına nikap takmış görünür.

Yunus'un, şiirinde sık sık Tanrı'ya "dost" olarak seslendiği görülür. Tanrı ile arasındaki ilişki biçimini bulut ve güneş benzetmesiyle tasvir etmiştir. Her durumda güneş sabit ve parlak olandır. Buluta göre konumu da gücü de ışığı da değişmez. Kararsız değişken ve geçici olan buluttur. Bu nedenle Yunus kendisini henüz şekil alamamış buluta benzetirken tanrıyı güneş ile sembolize eder.

Bulut gölge kılmayısar benüm ayum ışığına

Hem gedilmez tolulugı nûrı gökden yire doğar" (77/2)

Benim ayımın ışığına bulut gölge yapamaz. Zaten, gökten yere yağdırdığı nur da onun parlaklığından bir şey eksiltmez.

Ay, geceyi aydınlatan çırağ olarak bilinir. Fakat ışığını aldığı yer sonsuz nur kaynağı olan Tanrı'dır. Bulut, dünyevi olanı kasteder. Maddi olan vesvese, şüphe ve nefis bulut olarak simgelenir. Derviş kalbini masivadan arındırmalıdır. Varlık alemine dair her türlü istekten, nefsin sevk ettiği her türlü arzu objesinden gönül sıyrılmalıdır. "Neliksiz niteliksiz bir aşkla birbirine yaklaşan iki kutup esasen bir tek varlıktan ibarettir: Mutlak varlık!" (Güzel-Tatçı, 1991:41). Bu mertebeye ermiş kişi tanrıya kavuşma arzusunun üzerine en ufak bir gölge dahi düşüremez. İnsan-ı kâmil bu dünyanın fitne, yalan ve geçiciliğini aşmıştır. Onun gönlü tanrı aşkıdan başka hiçbir şeyi taşımayan, yansıtmayan parlak bir ay gibidir.

Ay dervişin leke tutmayan bir ayna olan gönlüne benzetilebilir. Ay tanrı nurunu da yağdıran bir içerikte okunabilir. O kadar parlak dolu bir nur odağıdır ki onun göksel olan nuru yeryüzünü ışığıyla besler. Yeryüzü de tıpkı insan gibi aydınlatmaya muhtaçtır. Kendi ışığı yoktur ay ya da güneşten gelen ışıkla aydınlanabilir. Bu da tanrının insana yağdırdığı koşulsuz nurdur.

Tanrı nuru ile özdeş görülen ayın nuru, sürekli olarak yeryüzüne yağar. Tıpkı Tanrı nuru gibi her ne kadar yeryüzünü aydınlatıp gönendirse de asla eksilmez, azalmaz. Çünkü o, her şeyin kendisinden geldiği ana kaynağın bir tezahürüdür. Tanrı'nın nuru nasıl sınırsız ve koşulsuzsa ay da yeryüzüne nur yağdırırken asla bütünlüğünden bir şey eksilmez.

"Ayun bedr ü hilâl alnı vü kaşı

Günün nûrı ziyâsı Mustafâ'dur" (100/2)

Peygamberin alnı ve kaşı ayın bedir ve hilal biçimleri gibidir. Güneşin nurunun ışığı Hz. Muhammet'tir.

Bu beyitte hem ay hem de güneş, Hz. Muhammed'i övme amacıyla nur odağı ve güzellik sembolü olarak kullanılır. Ayın bedir hali mükemmel biçim ve ışıktaki doruk noktasında olduğu dolun halidir. Işıması ve tamam olma haliyle nur saçan bir yüze benzetilen dolunay, edebiyatta güzellik sembolü olarak sıklıkla kullanılır.

Zarafeti ve ışığıyla hilal ayın Hz. Muhammed'in kaşlarına, kimi zaman da alınının aya benzetildiği görülür. Yine güneş de saçtığı ışık, teklik, parlaklık, aydınlatma vb. noktalarda Hz. Muhammed'e sıklıkla benzetilir. Temelinde onların nur saçması peygamberin tanrının elçisi olarak insanlığa tanrı sözlerini iletmesi insanlığı aydınlatması ile özdeştir.

"Yüzünden gün tutılır ay togmaya utanur

Gören heybete kalur Yûsuf-ı Ken'ân mısın" (257/4)

Yüzünün güzelliğinde güneş tutulur. Ay doğmaya utanır. Görenler şaşkınlığa düşer yoksa sen Hz. Yusuf musun?

Her ne kadar dünyanın iki kadim ışık ve nur kaynağı ay ve güneş ise de tanrının elçisi olan Hz. Muhammed'in mana ve maddi anlamdaki karşılığı bu iki gök cisiminden daha fazla bir kıymete sahiptir. Çünkü o, alemin göz bebeği olan insana doğru yolu göstermek için Tanrı tarafından gönderilmiştir.

"Senün emrün ile döner felekler

Hem ayun güneşün devrânı sensin" (282/2)

Yedi kat gökler senin emrin ile döner. Ayın ve güneşin dönmesi de sensin.

Yunus, gördüğü her varlıkta Tanrı'nın izini ve aşkını aramayı sürdürür. Ayı ve güneşin dünyanın etrafında döndüğüne inanılan bu dönmenin astronomi anlayışında Yunus, bu sistematik döngünün mimarı olarak Tanrı'ya görür. Bu bakış açısını tüm kâinatın kuruluşuna aksettirir ve tüm evrenin, felekleri de döndürenin O'nun sonsuz tecellisi olduğunu mısralara döker.

"Bir meclisdür meclisümüz anda ciger kebâb olur

Bir şem'adur anda yanar ay u güneş pervânesi" (406/2)

Bizim meclisimiz ciğerlerin yanıp kebab olduğu bir meclistir. Ayın ve güneşin pervanesi o mecliste yanan bir mumdur.

Yunus'un mana aleminde Allah aşkı sıklıkla od'a benzetilir. Derviş, bu odda yanmalı, kül olmalıdır. Bu meclis aşklar meclisidir. Bu mecliste bulunmak kemale ermeyi, dolayısıyla çile yolundan geçmeyi gerektirir. Nefsin sınılandığı, arzuların vazgeçildiği, akli ve gönül çelen gözün gördüğü ne varsa hepsine yüz çevirmeyi gerektiren bir tavidir bu. Yanma hali bu kez ciğerin kebab olması biçiminde karşımıza çıkar. Allah aşkını gönülde taşımak, çiğlikten olgunluğa, hamlıktan pişmeye doğru bir gidiş ve yoğunlaşma gerektirir.

Klasik kozmolojide güneş de ay da evrenin merkezinde olan dünya etrafında döner. Yer merkezli bu anlayışta varlık aleminin merkezinde, insan konumlandırılır. Tanrı, alemin göz bebeği olan insan için ayı ve güneşi bir pervane gibi dünyanın etrafında döndürür. Aşklar meclisinde yanan mum da ay ve güneş gibi Tanrı'nın nurunu temsil eder.

4 Sonuç

Yunus Emre yaşadığı dönemde Türkçeyi en sade ve en güzel şekilde kullanan bir gönül adamı, bir sevi şairidir.. Şiirlerinde Allah sevgisi çok baskın olarak görülmektedir. Yaratılan her şeyi yaratandan ötürü seven Yunus Emre, yaratılmış her şeyde Tanrı'nın bir tecellisi olduğuna inanmaktadır. Ona göre tanrı kendi tecellisini görmek için dünyayı yaratmıştır. Bundan dolayı görünen her şeyde tanrının bir tecellisini görmek mümkündür. Yunus Emre'nin tasavvufu beslenen dizelerinde yaşama dair her konuyu bulmak mümkündür. İnsanı ilgilendiren her konuyu dizelere döken Yunus Emre, bu sayede yaşadığı dönemden beri herkes tarafından kabul edilip sahiplenilen bir mutasavvıf olmuştur. Ona bu büyük şöhreti kazandıran şiirlerinde kullandığı temalardır. Bu temalar arasında ay ve güneş de önemli bir yer tutmaktadır. Yunus Emre'nin Divan'ında yer alan sekiz şiirde ay ve güneş ile ilgili beyitler seçilerek incelenmiştir. Bu sekiz beyit arasında iki tanesinde ay, bir tanesinde güneş, beş tanesinde ise ay ve güneş birlikte işlenmiştir. Ay ve güneş ona göre tanrının sonsuz nurunun yansımalarıdır. Bu sonsuz nur tanrı tarafından yer yüzüne koşulsuz bir şekilde yağdırılmaktadır. Tanrı için çoğu zaman dost sözünü kullanan Yunus Emre, güneşin sonsuz ışığının tanrı ışığı olduğunu ifade eder. Dönemin astronomi anlayışına göre evrenin merkezinde dünya yer alır. Bu anlayıştan olsa gerek Yunus Emre, Tanrının yeryüzündeki halifesi olan insan için ay ve güneşin bir pervane gibi dünyanın etrafında döndüğüne inanır. Yunus, Tanrının nuru olarak kabul edilen ay ve güneşi bir benzetme unsuru olarak Hz. Muhammed ile de ilişkilendirirken Hz. Muhammed'in nurunun ay ve güneşten daha üstün olduğunu ifade eder. Hz. Muhammed Tanrı tarafından görevlendirilmiş (seçilmiş) bir peygamberdir. Tabii ki yüzünün hattı ve nuru güneş ve aydan kat kat daha etkileyicidir ve mükemmel yaratılmıştır. Aynı zamanda onun ilim ve irfanının aydınlığı ve insanlığa olan faydası güneş ve ayın faydasından ziyadedir. Çünkü güneş ve ayın nurunun sadece bu dünyada insana faydası varken, Hz. Muhammed'in insanlığa sunduğu aydınlık nurunun her iki dünyada da insana faydası vardır. Sonuç olarak Yunus Emre, ay ve güneşi sadece birer gök cismi olarak görmeyip onların Tanrı nurunun bir yansıması olduğunu dile getirerek onların kutsallığına inanmaktadır.

5 Kaynaklar

- Azra E. (1996). Mitoloji Sözlüğü. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Albayrak N. (2010). Ansiklopedik Halk Edebiyatı Sözlüğü. İstanbul: Kapı Yayınları,
- Akarpınar, R, B.- Arslan M (2014). Türk Halk Edebiyatı El Kitabı. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Banarlı, N. S. (1983). Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, C. I. İstanbul: MEB Basım Evi
- Boratav, P. N. (2016). 100 Soruda Türk Folkloru. Ankara: Bilgesu Yayınevi
- Çubukçu, İ. A. (1971). Yunus Emre ve Din Felsefesi, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Cilt: 19 Sayı: 1
- Eliade, M. (2018). İmgeler ve Simgeler, (Çev: M. Ali Kılıçbay) Ankara: Doğubaki Yayınları
- Eliade, M. & Couliano, I. (2018). Dinler Tarihi Sözlüğü. İstanbul: İnsan Yayınları
- Foltz, R. C (2006). İpek Yolu Dinleri. İstanbul: Medrese Yayınları.
- Güzel A. (2015). Dini Tasavvufi Türk Edebiyatı El Kitabı. Ankara: Akçağ Yayınları
- Güzel, A-Tatçı, M. (1991). Yunus Emre Hayatı, Eserleri ve Şiirlerinden Seçmeler. Ankara: Semih Ofset matbaacılık ve Yayıncılık.
- Güzel, A-Torun, A (2003). Türk Halk Edebiyatı El Kitabı. Ankara: Akçağ Yayınları
- Hooke, S. H. (1993). Ortadoğu Mitolojisi (Çev.: Alaeddin Şenel). Ankara: İmge Kitapevi.

- Köprülü, F (1976).Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi
Kuş, E. (2009).Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri, Ankara: Anı Yayıncılık.
Özmen, İ. (1998). Alevi- Bektaşî Şiirleri Antolojisi. Cilt: 4. Ankara: Kültür Bakanlığı
Tatçı, M (1991).Yunus Emre DivânıRisâletü'nNushiyye, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
Timurtaş, K. F. (1989). Yunus Emre Divânı, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları,

Extended abstract

Thirteenth century is a period when there were important political and social events in Anatolia. This period is the period of Mongol invasions, one of the bloodiest events in human history.In this chaos in Anatolia, people took refuge in Islamic mysticism by hoping for Islam. Among the Turkmen communities that escaped from the Mongols, there were dervishes, sofis and thinkers coming from Central Asia. With the arrival of these thinkers in Anatolia, tekkes started to spread rapidly in Anatolia. Tired of the Mongol invasion and unable to find a way to make a living, the people began to take shelter in these mongols. The choice of dervish lodges as a way of protection from the difficult conditions they were in enabled both the spread and strengthening of the dervish lodges. The tekkes instilled the idea that they should give hope to the Anatolian people, who were in great trouble in this period, and fight for the afterlife. As a result of the strengthening of the dervish lodges and the increase of their participants day by day, it has enabled the development of tekke literature in Anatolia.

Although this period was a great political and social chaos, it appears as a period in which the tekke literature was very strong. Many important Sufis and thinkers have emerged in Anatolia. One of the important thinkers and poets that emerged in this chaos environment of Anatolia is Yunus Emre. We do not have precise information about Yunus Emre's lifeWe do not have clear information about where he was born and where he died. The information we have about him is what we learn from his poems and the stories told about him. It is rumored that with the direction of HacıBektaşVeli, he went to a mystic named Tapduk Emre and served in his lodge for forty years. Yunus Emre, who stayed with Tapduk Emre for a long time, became increasingly enlightened with his help.

Yunus Emre, who loved everything created because of his creator, expressed his poems in a simple language. Thanks to the plain language he uses, it has been adopted by everyone from the time he lived to the present day. According to Yunus Emre, God wants his power and beauty to be discovered by creatures. This is why man was created. Therefore, there is a reflection of God in everything in the universe. Believing that there is a divine feature in everything in the world, Yunus Emre loves everything and everyone very much.

There is a great human and nature love in his poems. In the depressed and chaos-filled environment of the period he lived, Yunus Emre always instilled hope in the people stuck in the grip of despair and grief. Yunus Emre's deep love of humanity and nature made him a universal poet.

Yunus Emre is one of the most important representatives of tekke Sufi literature. He had important contributions in the beginning of Anatolian Turkish literature. In addition to the love of man and nature, there is also a great love of God in his poems. Almost anything can be the subject of his poetry.He believes that there is a manifestation of God in everything that is created. One of the themes he uses in his poems is the moon and the sun. The moon and the sun are not just any celestial body for him.The poet, who sees the moon and sun as the reflection of God's light, expresses the beauty of the prophet and expresses that he is beautiful like the moon and sun. According to the understanding of the period it is in, the earth is at the center of the universe and the moon and the sun revolve around it. Based on this knowledge, Yunus Emre states that the moon and sun revolve around the world as a source of light and light by God.